

(Време, 12.03.2009)

Као што рекох, и као што показују мање-више сва истраживања различитих агенција, у односу на своје политичке ривале Тадић тренутно делује као Кинг Конг, да не кажем – Гуливер међу Лилипутанцима. Али тај утисак, односно та чињеница не би требало да завара или успава његове сараднике, нити да обесхрабри његове противнике. Уосталом, Војислав Коштуница је крајем две хиљаде имао невероватну подршку од чак седамдесет посто, па је за свега две-три године тај проценат сведен на скромних 16 поена, а данас се његова странка (са све Вељом Илићем и Новом Србијом) грчевито бори за двоцифрен резултат.

Уопште, Коштуничин пример и судбина, могу бити вишеструко поучни за Тадића и његово окружење. И то у више смислова. Коштуница, барем до последњих месеци пред проглашење косовске независности није улазио у директне конфронтације на спољном и унутрашњем плану и није се мешао у много ствари. Економију је препустио Лабусу и Динкићу; дипломатију, изузев онога што се непосредно тиче проблема Косова и Метохије, оставио на милост и немилост Драшковићу, капиталне инвестиције и провинцију Вељи Илићу, странку Јочићу, а бираче – Тадићу и Николићу. Избегавао је да се јавно определи и пресече политичке, унутарстраначке и унутаркоалиционе спорове, љубоморно чувао свој „широк коалициони капацитет“ и неко време заиста профитирао из позиције некога ко може са свима онима који не могу једни са другима.

Прилика која се (не) пропушта

Али таква политика не може бити успешна на дуги рок. У политици, као и у животу, бар понекад се мора показати одлучност и спремност на одређену врсту ризика. Коштуничина прва стратешка грешка, која је предодредила и многе касније, било је то што се није усудио да већ на оне прве постпетооктобарске парламентарне изборе, када је био убедљиво најјачи, изађе самостално и тако директно преузме одговорност за судбину земље. Можда би га изазови савладали, можда не би могао да се избори притешњен између западних притисака и народних надања – али би се бар знало да је покушао и не би данас имао шта себи да пребацује, нити би други то могли да чине.

Тадић је другачији карактер – али је и он већ учинио једну ствар која веома наликује на поменути Коштуничин промашај. И Тадић је пре два месеца, уместо да се због усвајања буџета упушта у сумњив аранжман са радикалима, и уместо да трпи сталне уцене и натеже се са непоузданим коалиционим партнерима, могао елегантно да пусти да рокови за буџет исцуре и распише ванредне парламентарне изборе. Нико му не би могао замерити, а и ако би неко то покушао, само један поглед на стање у српском парламенту био би довољан да отклони сваку сумњу у оправданост и сврсисходност таквог чина. А на тим јануарско-фебруарским изборима, опет се слажу практично сви истраживачи, Тадићев ДС би сам освојио најмање 40 одсто гласова, што би му било довољно да, такорећи, самостално, или само са једним мањим партнером формира владу. Криза још није узела толико маха, опозиција је била на коленима, парламент у расулу, коалициони партнери, са делимичним изузетком СПС-а, без шанси за цензус... И лични и страначки интереси су Тадићу налагали такав потез, али га он – баш као ни Коштуница својевремено – није повукао.

Шта је могао бити разлог Тадићевог оклевања? Замор бирачког тела због непрестаних избора након којих се опет ништа не решава? Чињеница да ова влада, поштено говорећи, до сада није испунила ни једно једино предизборно обећање?

Приближавање економске кризе које не допушта луксуз међустраничких сукоба и расипање времена и новца на скупе предизборне кампање? Све су то само релативно добри изговори, али не и уверљива објашњења. Ситуација је била чиста, али је Тадић је једноставно устукнуо и по први пут у свом политичком животу пропустио да одигра најбољи потез.

Борис и Тројанци

Разуме се, у овом тренутку све поменуто још делује као пуко аналитичко теоретисање. Тадић и ДС су и даље неприкосновени на политичкој сцени, ситуација у парламенту се малчице поправила, а опозиција и коалициони партнери су такође мало увукли рогове – вероватно управо из бојазни да „Борису не пукне филм“. Но, све је то само привремено. Тадићева политичка, лична и страначка позиција више никада неће бити оволико повољна и јака, а незадовољника, отпадника и непријатеља ће бити све више и више.

Додуше, противници ће се, до даљњег, клонити директног сучељавања са њим, већ ће се пре определити за тактику постепеног исцрпљивања. И то је оно што је, на неки начин, већ на делу. Много малих удараца, ситних афера и медијских убода. При томе главни циљ није – или барем није у овој фази – да се Тадић сруши, већ да се некако ослаби и, по могућству, натера на дефанзиву, односно наведе на то да се, по могућству,

што мање „меша у свој посао“. Отуд и ова у последње време тако актуелна прича о његовом „изласку из оквира уставних ограничења“.

Из перспективе многих заинтересованих посматрача, укључујући ту и неке који су му сво ово време итекако помагали, Тадић је већ „победио исувише“ и не би му се смело дозволити да ту своју победу доведе до краја и да је капитализује.

Има у томе можда и искрене бриге за судбину демократије у Србији, односно страха од концентрације превише моћи у једним рукама. Али рекао бих да је, нажалост, најчешће у питању само својеврсно лицемерје. Да није тако, онда Тадићев до сада најозбиљнији испад изван оквира устава и добрих политичких манира – упозорење политичким противницима, изречено непосредно након последњих парламентарних избора, да „не покушавају да формирају парламентарну већину која би била другачија од исказане изборне воље грађана“ – онда, дакле, тај испад не би прошао без осуде, или чак био дочекан са аплаузима од стране „демократске јавности“. У питању је зато, ипак, нешто друго.

Изгледа да је, барем у неким домаћим и страним калкулацијама, Тадић, слично Коштуници од пре осам-девет година, виђен само као нека врста оруђа („овна“) за пробијање непријатељског политичког бедема, након чега мање-више престаје његова мисија и сврха. Другим речима, Борис Тадић је требало да послужи као «тројански коњ» који је, након готово деценијске опсаде, наше „ахајце“ коначно требао да уведе у опседнути град (тј. на власт), а онда се склони у страну, да не смета у даљим «реформама» и јуришу на преостале државне ресурсе. А пошто Тадић, гле чуда, баш и није превише склон да се помири са намењеном му улогом, онда му живот треба што више загорчати, показати му колико смо моћни и подсетити га на то колико нам дугује. И та „показна вежба“ је управо у току.

Психолошки је разумљива и готово инстинктивна људска реакција да се заштитите од ударца и заклоните од напада. И управо на тај елементарни психолошки механизам рачунају они који ових недеља и месеци упорно подгревају причу о Тадићевом „ауторитаризму“ и претећој „диктатури“. (Наравно, увек треба бити опрезан и увек је свашта могуће – поготово у Србији и поготово у условима надолazeће економске кризе. Али, поштено говорећи, чини ми се да је у овом тренутку Србија много ближа политичком и социјалном хаосу него било каквој и било чијој диктатури.)

Коцкање са судбином

Тадић се већ добрано замерио неким тајкунима, а кроз иступе министра спољних послова Јеремића жестоко се замерио и неким утицајним амбасадама, и то управо оним које су се највише ангажовале приликом формирања актуелне владе. Замерио се пензионерима јер им није подигао пензије у складу са предизборним обећањима и постизборним договором са Кркобабићем. Замерио се Шумадији, јер од Фијата, како сада стоје ствари, неће бити ништа. Замерио се Американцима, јер је склопио гасни споразум и продао НИС Русима. Замерио се европљанима јер није одустао од Косова и јер се чини да, упркос вербалном заклињању, полако напушта мазохистичку „Европа или смрт“ платформу. Замерио се аутономашима, јер им, очигледно, није баш налегао на руду поводом статута Војводине. Замерио се «другосрбијанцима» јер, макар и стидљиво, говори о националном достојанству и националним интересима. Замерио се националистима, јер је изручио Караџића и, по свему судећи, озбиљно јури Ратка Младића... И све је то урадио за мање од годину дана од како је потврдио свој председнички мандат и од како је добио, односно саставио владу по својој вољи.

Нећу да кажем да понеке од горе побројаних ствари нису за похвалу и да поричем да му чак можда могу служити на част. Али просто констатујем да је у врло кратком периоду Тадић отворио превише фронтова и да чак ни Коштуница није за тако кратко време порушио толико мостова. Додуше – и то јесте битна разлика – за разлику од Коштунице из његове последње фазе, Тадић своје мостове није спалио, већ само снажно потресао и заљуљао, тако да, за невољу, преко њих још увек може да пређе и пође на различите стране. Али такво стање не може трајати предуго. Неке опције ће напосто морати да отпадну и политичка цена неких избора и одлука ће морати да буде плаћена. Једино је неизвесно да ли ће му те одлуке бити наметнуте или ће ићи догађајима у сусрет, и да ли ће неминовни политички губици на једној, бити компензовани на другој страни. Или ће заиста проћи као Коштуница, који је на крају изневерио и „реформисте“ и „националисте“ – а да при том није успео ни да наметне и афирмише неки свој аутентични „трећи пут“.

У сваком случају, Борис Тадић не мора превише бринути за своју политичку будућност, све док се он и његова не баш нарочито јасна и профилисана политика (која, у повољнијој интерпретацији може помало да подсећа на Јосипа Броза, док неком мање наклоњеном оку неодољиво личи на оно „помоз бог чаршију на све четир стране“) буду налазили у сендвичу критика које долазе и од тзв. нове српске деснице („подивљали диктатор“, М. Ђурковић), и од квази-грађанских фундаменталиста („ретардирани клоун“, П. Луковић). Али не би смео ни да се баш превише коцка. Политичка фортуна се понекад зна окрутно поиграти чак и са својим дојучерашњим миљеницима. У ствари, нарочито са њима.